

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.260

Divendres, 18 de març del 2016

SUMARI

- 1 Pau Vidal ► El catanyol es cura
- 2 Griselda Oliver i Alabau ► El català infantil està de rebaixes?
- 3 Magí Camps ► Buguenvíl·lies a mansalva
- 4 Albert Pla Nualart ► La importància d'una coma
- 5 Teresa Tort ► Atzembla
- 6 Llengua Nacional ► Índex del núm. 94, I trimestre del 2016
- 7 Llaços i enllaços

El pròxim número d'InfoMigjorn el dedicarem íntegrament al mestre Albert Jané

InfoMigjorn és un butlletí que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana. Es publica dues vegades per setmana, dimarts i divendres. Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots. Edició: Isabel Casadevall.

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php>. Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat.   @InfoMigjorn

1 El catanyol es cura

Pau Vidal

El catanyol es cura. Interferències castellà-català (Barcelona: Barcanova, 2012)

Comentant la notícia

EXEMPLE D'ÚS: «No ho veig tan greu **com per** crucificar-lo d'aquesta manera.»

ÚS CORRECTE: «No ho veig tan greu **per** crucificar-lo d'aquesta manera.»

EXPLICACIÓ: Ídem amb la variant **com perquè**: «No és tan vell **perquè** el deixin entrar.»

Entrevista a l'entrenador

EXEMPLE D'ÚS: «Per saber si un jugador és **bona gent** només cal preguntar-ho als companys.»

ÚS CORRECTE: «Per saber si un jugador és **bona persona** només cal preguntar-ho als companys.»

EXPLICACIÓ: Col·loquialment, també **bon/a noi/a**, **bon/a nano/a**, **bon/a element/a**, i en segons quins casos **bon/a minyó/ona**. En plural, sí: «A mi sempre m'havien semblat bona gent, tots aquells nois peluts i plens de gossos.»

2 El català infantil està de rebaixes?

Griselda Oliver i Alabau

[Núvol](#), 12/03/2016

Ignasi Moreta es preguntava, després de penjar a Twitter i Facebook una rondalla adaptada el 1951 per Joan Sales sobre el Drac de Banyoles, si el català de la literatura infantil està de rebaixes, i comparava el model de llengua de l'escriptor amb l'actual: "Hem renunciat a la riquesa idiomàtica? O hem fet l'únic que es podia fer, d'acord amb el principi de realitat?".

El fragment de conte que ha reproduït pertany al recull *Rondalles gironines i valencianes*, que Joan Sales va adaptar a partir de les que havien publicat mos-

sèn Lluís G. Constans, per a les de Girona, i les de l'Editorial Torre, per a les valencianes. En el cas del fragment del conte sobre el Drac de Banyoles, hi trobem paraules com *corsecar*, *esgarriar*, *ratapinyada*, *emmetzinar*, *bruel*, *contorn*, *encantament*, *ajocar*, *botre*. Davant d'això, l'editor ha fet la següent afirmació: "Quan veig el català d'aquesta adaptació de Joan Sales per a infants (1951) penso que potser hem fet massa rebaixes".

El comentari ha generat tot de reaccions. Eva Piquer, Jaume Cela, Dolors Bramon, Gregori Luri i Lourdes Godoy, entre d'altres, s'han afegit al debat a Facebook, mentre que Enric Gomà, Adrià Pujol o Narcís Garolera l'han seguit des de Twitter. Alguns traductors i lingüistes es mostraven a favor de la tesi de Moreta, com Eva Piquer, Maria Llopis Freixas o Lourdes Godoy, mentre que Gregori Luri suggeria la següent pregunta: "No us heu preguntat per què ja no es llegeix *El zoo d'en Pitus* malgrat estar recomanat per a nens a partir dels 8 anys?". Jordi Martín, al seu torn, ha subratllat la contribució d'Albert Jané com a exemple de riquesa desacomplexada: "Això de les rebaixes és un mal favor a la llengua (per no dir una putada). Però també hauríem de mirar com es parla: cauen les preposicions, cauen els pronoms, i aquesta alopècia és un símptoma de decrepitud, i després de la decrepitud ja sabem el que hi ha".

Jaume Cela, que també s'hi ha afegit, ha escrit: "Tenim prou coneixement per emetre judicis d'aquesta mena sobre la literatura infantil? Encara resultarà que tothom llegeix llibres infantils. Si més no, a mi no m'ho sembla. Més aviat crec que la literatura infantil actual continua sent poc coneguda i poc valorada i mirar enrere sempre és una situació fàcil". Com a editor, Ignasi Moreta, que és del parer que hi ha més preguntes que respostes, assegura que no vol menysprear el que s'està fent, sinó contribuir modestament a la literatura infantil en català: "Sóc el primer a defensar un català que no allunyi el lector, en la línia de les recomanacions de Pla Nualart i de la major part de caps d'edició dels mitjans de comunicació catalans. Però quan veig textos amb la riquesa expressiva del de Sales, em pregunto si no hem baixat una mica massa l'ambició lingüística".

Vicent Sanz Arnau, al seu torn, considera que un text com el de Sales li "pareix inassequible al públic infantil català" i afegeix que "si això suposa rebaixes, benvinguts a la realitat": "El dilema és continuat, i enriquidor", conclou. L'editor de Fragmenta li ha respost que, tot i que la realitat és la que és, "poster podem combinar principi de realitat i principi del plaer (no tot ha de ser possibilisme). I podem reflexionar sobre què ha passat en seixanta anys perquè una prosa com la de Sales (no Riba, no, Sales!) avui resulti inassequible".

A Twitter, en canvi, Enric Gomà s'ha mostrat a favor d'un ús del català que estigui a l'abast i d'allunyar-se d'un camí que "ens conduïa al felibritge", ja que com a "lector i escriptor per a nens" considera que el català d'aquelles rondalles de Sales és massa elevat. "Làmpada per llum és un cas clar", ha reblat —terme que no apareix al conte de Sales.

Tanmateix, com apunta el mateix Moreta, les rondalles anaven acompanyades al final d'un glossari de nou pàgines on aclaria el significat de paraules i fraseologia més difícils: "Potser, doncs, ni el català dels nens de 1951 era tan ric ni el dels nens del 2016 és tan pobre", remata Moreta. Potser, com apunta Lourdes Godoy el que pretenia Sales era fer-los llegir textos de qualitat perquè l'aprenguessin i s'hi familiaritzessin. El debat està servit.

[Comenteu aquesta notícia al Núvol](#)

3 Buguenvíl·lies a mansalva

Magí Camps

La Vanguardia, 29/02/2016

<http://www.lavanguardia.com/vida/20160229/4085413877/buguenvil-lies-a-mansalva.html>

Amb aquest temps boig, qui sap quan floriran enguany els arbustos de buguenvíl·lies que s'enfilen per les parets. Aquesta planta llenyosa és procedent del Brasil i la va dur a Europa en el seu vaixell Louis Antoine de Bougainville, un navegant francès del segle XVIII. El *Gran diccionari de la llengua catalana* així ho especifica: el comte de Bougainville la va importar a Europa. El diccionari de la RAE també ho explicava així: "De Louis Antoine, conde de Bougainville, 1729-1811, navegante francès que la trajo a Europa". Però en l'última actualització hi ha canviat el verb: "De Louis Antoine, conde de Bougainville, 1729-1811, navegante francès que la introdujo en Europa".

Els últims anys, la llengua espanyola ha sofert una descentralització peninsular important, que ha desplaçat l'omnicentrisme de la RAE cap a altres punts del territori lingüístic hispà. De fet, els parlants d'espanyol peninsular només som, grosso modo, un deu per cent del total. Els països americans han reclamat el seu pes demogràfic i això ha fet girar la truita: ha provocat la incorporació de més americanismes al diccionari i també s'hi han fet modificacions, com la de la buguenvíl·lia, que en l'explicació ha perdut el referent geogràfic espanyol: ja no

és “la trajo a Europa”, sinó “la introdujo en Europa”, de manera que qualsevol persona que consulti el diccionari, sigui de Badajoz o de Rosario, no se sentirà lingüísticament exclosa.

Els diccionaris estan en constant evolució, tant per l'aparició i desaparició de noves i velles paraules, com per la modificació dels significats de les que ja hi són. És el cas, per exemple, de la locució adverbial “a mansalva”. El mot prové de la suma de *mà* i *salva*, i fa referència a atacar algú sense cap risc, sense exposar-se a cap perill. Malgrat això, si ara féssim una enquesta sobre el seu significat, una immensa majoria dels preguntats respondria que vol dir “en gran quantitat”, “en abundància”.

L'expressió ha sofert un canvi de sentit, potser produït per la confusió en la interpretació. La frase: “Els lladres van entrar al banc un cap de setmana i hi van robar a mansalva” funciona igual si volem dir que hi van robar sense gens de perill, que si volem dir que hi van robar tot el que van voler i més.

El 1980, a l'*Avui*, Albert Jané ja advertia d'aquest canvi de sentit i el censurava. Al cap de 36 anys, el nou sentit està consolidat i ha bandejat el vell; el parlant mana: ja no només es roba a mansalva, sinó que es poden tenir amics a mansalva o guanyar premis a mansalva. És hora, doncs, que els diccionaris que encara no ho han fet, actualitzin les accepcions.

4 La importància d'una coma

Albert Pla Nualart

Ara, [04/03/2016](#) i [11/03/2016](#)

A principis dels 80, després que em passés mitja hora discutint-li una coma al professor d'estudis literaris, una noia de classe, trobant-me un cert aire de seminarista, em va treure el malnom de Mossèn Comes. Era un motiu molt encertat perquè, en efecte, la puntuació en general i les comes en particular m'han apassionat des de ben jove.

Moltes persones gestionen malament les seves comes perquè tenen al cap receptes escolars que hauríem de desterrar. Com que els han dit que la coma indica una petita pausa –ho diuen tots els diccionaris–, marquen amb coma totes les pauses. Sembla que s'hagin cregut que el lector només respirarà quan en trobi una.

Però per llegir bé un text, per encertar les pauses i l'entonació, n'hi ha prou tenint clar com s'estructura. Les comes més interessants (també n'hi ha d'opcionals i de convencionals) són les que ens hi ajuden. Com menys n'hi hagi més valor informatiu tindran. Si l'estructura del text és clara i previsible, la coma sobra. En canvi, si és ambigua o molt complexa, pot ser crucial perquè digui el que hem pretès que digués, o perquè l'entenguem a la primera i no després d'un exercici d'hermenèutica.

Un bon exemple d'això és que només hem de posar una coma entre subjecte i predicat (tot i la pausa) quan el subjecte és llarg i complex.

Una coma mal posada –i se sol pecar per excés– crea una distorsió indesitjada i pot destruir la màgia d'un relat. Com a deures de cap de setmana us proposo que trobeu la coma sobrera en la part final del microconte que ens va regalar l'Empar Moliner a la contra del 9 de febrer.

“Ella s'ha posat vermella per la manera, tan desvalguda i plena de confiança, tan provocativa, sense voler, que ell ha fet servir per dir el seu nom. Ara, després d'aquest «Ostres, Sílvia...», ja tot és possible. Tornaran junts al cotxe, es posaran roba seca, però ella ja no es canviarà, polida i asexuada com ha fet al matí, abans de córrer. Ell ha dit: «Ostres, Sílvia...» I ara ella el veu per primer cop. El considera. El troba sexi. El vol.”

* *

En el text hi ha comes optatives, però només una el distorsiona fins al punt de fer-lo ininterpretable. Amb els 30 comentaris dels lectors faig un rànding de comes que ells traurien i jo respectaria com una opció de l'autora: 1) Entre “manera” i “tan”. És una coma optativa i que sobta una mica, però no és indefensable, perquè “tan desvalguda [...] voler” pot ser entès com un incís explicatiu (pot anar entre guions); eliminar-lo no crea cap problema. 2) Entre “matí” i “abans”. És també optativa però defensable: “abans de córrer” concreta en quin moment del matí. Pot ser informació addicional. 3) Entre “tan provocativa” i “sense voler”. També optativa. El “sense voler” pot ser explicatiu. 4) Entre “Ostres” i “Sílvia”. És una coma del tot necessària: “Sílvia” és un vocatiu. 5) Entre “seca” i “però”. La veig necessària i fins i tot podria ser un punt.

La coma que jo i tres lectors trauríem, la indefensable, és la que hi ha entre “canviarà” i “polida”. En efecte, amb la coma, “polida i asexuada com ha fet al matí” passa a ser un incís explicatiu prescindible i la frase diu, contradient-se, que ja no es canviarà. Ha de dir que sí que es canviarà però no de la manera

polida i asexual del matí. L'abast de la negació ha d'arribar a "polida i asexual", i la coma impedeix que hi arribi.

El resultat de l'exercici em confirma en la idea que la puntuació s'ensenya poc i malament. Convido els docents a fer exercicis com aquest per detectar-ho i posar-hi remei.

5 Atzembla

Teresa Tort

Blog *Agafada al vol*, 27/02/2016

<http://blocs.mesvilaweb.cat/ttort/?p=268916>

El cervell humà és com l'univers. Està en expansió constant. Com hi cabrien, si no, tantes idees, tants records i tantes paraules? No parem mai d'aprendre, d'acumular experiències, d'incorporar paraules o fins i tot d'afegir llengües al nostre repertori personal. I, per si fos poc, som capaços també de fer ressuscitar ombres del passat que havíem perdut sense consciència d'haver-les perdut.

I una altra vegada ha passat. Fa poquet, he recobrat inesperadament una paraula. A Twitter diuen que acaba de sortir l'últim disc d'[Atzembla](#), un grup de punk rock de l'[Horta Nord](#). I malgrat que no n'he sentit a parlar mai, m'aturo davant d'aquest nom tan peculiar.

Vet aquí: atzembla és una ombra que tenia guardada a les golfes del meu diccionari mental. Potser no sonava ben bé així; era més aviat "enzembla". En tot cas, ma iaia la gastava sovint i, malgrat tot, només sabia dir que era una expressió per advertir que t'havies d'espavilar.

Ai, atzembla! Que no ho veus, que t'enganyen?

Als diccionaris [[DIEC2](#), [DCVB](#), [GDLC](#) i [DNV](#)], aquest nom femení té el sentit únic de 'bèstia de càrrega'. I a cap obra no hi apareix com a adjectiu amb valor de "persona poc viva", però ja sabem que hi ha vida més enllà dels diccionaris. Gràcies a ells, però, ens arriben informacions que se'ns escaparien als parlants comuns: per exemple, que prové de la forma àrab *az-zāmila*, amb el mateix significat.

Gràcies al retrobament fortuït amb aquesta paraula, ara ja sé que els músics d'Atzembla escriuen lletres tenaces i projecten convenciment amb els sons rics

i plens de la trompeta i la dolçaina. Per tant, la tria del seu nom propi més aviat deu voler incitar a no acceptar la submissió que representa viure com una bèstia de càrrega. Es presenten amb l'antítesi de les seues proclames. Juguen amb la simbologia de les paraules. No hi ha cap manera més potent per fer reviure una baula perduda de la nostra cadena lingüística, veritat?

Salut i llarga vida als [cors armats](#)!

Si voleu comentar aquest apunt, [feu-ho al blog de l'autora](#).

6 Llengua Nacional

Índex del núm. 94, I trimestre del 2016

<http://lenguanacional.cat/>

EDITORIAL

Canvi de cicle?

SOCIOLINGÜÍSTICA

Plantem cara. Joan Solà

Quatre veritats sobre el català i els discursos políticament correctes. | Aclariements lingüístics sobre el programa «300» de TV3. David Valls

De l'essència del Decret de Nova Planta. Andreu Salom i Mir

Nostra patria è una barca. | La llum esclata. Quim Gibert

De manifestos per la diversitat i necessitats lingüístiques. | Llengua nacional i paper moll: l'irlandès pre- i post-independència. Jordi Ortiz

FONÈTICA

Vint-i-cinc anys després de la «Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. I. Fonètica». David Paloma i Sanllehí

LÈXIC

Increïble preferència pels manlleus. | Alguns anuncis comercials. Pere Ortís

Política i criança. | La grandària d'una nau. Antoni Lluï Martí

El castellà s'encomana... i tant! | Frases poc entenedores o poc clares per mor de mots inadequats. Roser Latorre i Gaia

L'argot dels esports. Pere Ortís

Toponímia i substitució. Andreu Salom i Mir

Més sobre el guionet (1). Josep Ruaix

Caps, puntes i morros de marina. Carles Domingo

SINTAXI

Sobre l'adverbi «just» i altres aspectes relacionats. Carles Riera

No era mai a casa. Albert Jané

RESSENYES

Oracions, de Santiago Rusiñol. Josep Lluís Bronchal

Mil mots de Sora i un conte rural, de Jordi Dorca i Josep Comas. Víctor Pallàs

Referents, de David Pagès i Cassú. Joan Carreres i Péra

7 Llaços i enllaços

- ▶ Quim Torra, [“Vint normes per a superar l'angúnia del bilingüisme \(segons C.A. Jordana\)”](#) (*Núvol*, 07/03/2016)
- ▶ [Vídeo “Un dia de Falles”, el lèxic més emprat en les festes](#). Una manera divertida, amable i entretinguda d'acostar-nos a les paraules falleres amb un llenguatge gràfic nou pensat per als més joves.
[Cinc mots fallers a RodaMots: falla, despertada, mascletada, ninot, cremada](#)
- ▶ Selena Soro, [“«Si me hablas en catalán se suspende el juicio»: les discriminacions lingüístiques arriben al Parlament Europeu”](#) (*Ara*, 14/03/2016). La Plataforma per la Llengua presenta un nou informe sobre drets lingüístics.
- ▶ [“El català i l'euskera arriben a Netflix”](#) (*Ara*, 01/03/2016)
- ▶ Joan Lladonet, [“La llengua és la nació”](#) (*Diari de Balears*, 29/02/2016)